

Сунь-дзи

МИСТЕЦТВО
ВІЙНИ

Харків
ФОЛІО
2023

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

УДК 355.01
С89

Переклад
В. М. Верховня

Художник-оформлювач
Максим Мендор

Ім'я автора перекладач надає в українській
транскрипції відповідно до особливостей
китайської та української фонетики

© М. С. Мендор, художнє
оформлення, 2023

© В. М. Верховень, переклад українською,
2023

ISBN 978-617-551-365-1

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ПОПЕРЕДНІ ОБРАХУНКИ

1

Без усвідомлення того, що війна для країни — надзвичайно важлива справа, що вона — основа життя і смерті для її населення, а для держави — шлях виживання чи загибелі, годі дати собі раду. Отже, мусиш ретельно зважити все наперед.

2

Для передбачення наслідків війни треба вивчити п'ять основних чин-

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ників і визначити в такий спосіб, що має під рукою твій противник, а чим володієш ти сам. Перше — це шлях, друге — клімат, третє — земля, четверте — командувач, п'яте — закон.

Шлях змушує людей жити в гармонії з правителями, тоді їхні помисли збігаються, народ готовий, не знаючи страху і не сумніваючись у своєму проводирі, жити й померти разом з ним.

Клімат визначає ясні й похмурі дні, пору доби, холод чи спеку, перебіг часу та зміну пір року.

Земля означає далекі чи близькі терени, небезпеки й переваги місцевості, широкі й вузькі місця, загалом — можливість загинути чи врятуватися.

Командувач — поєднання розуму, справедливості, людяності, відваги, мужності та дисциплінованості водночас.

Закон — це правила й накази, військовий лад, шляхи командування військами, способи організації постачання.

Не повинно бути командирів, які не знають цих п'ятьох чинників. Здобуде перемогу той, хто осягне їх — інакше він приречений на поразку. Ось чому в попередніх обрахунках потрібно зважати на такі обставини, порівнюючи спроможності протиборчих сторін. Чий правитель мудріший, а командувач талановитіший? Яка зі сторін ліпше оберне на свою користь вигідність рельєфу чи кліма-

тичних умов? Військо якої зі сторін сумлінніше виконує накази та має краще навчених командирів і вояків? Чиє військо витриваліше й ліпше споряджене? Яка сторона справедливіше нагороджує і карає? Знаючи відповіді на ці запитання, можна висувати про ймовірного переможця у війні, а також про того, хто зазнає поразки.

3

Той командувач, який скористається моїми порадами, святкуватиме вікторію. Хай він і надалі командує. Той, хто злегковажить попередніми обрахунками, неодмінно програє. Такого треба звільнити. Той, хто почує мої поради щодо шляхів досягнен-

ня успіху, триматиме ситуацію під контролем і, скориставшись нею, зможе досягти своїх зовнішніх цілей.

Контролювати ситуацію — отже, вміти зробити вигідними для себе будь-які сукупні умови й співвідношення сил.

Війна — це завжди крутість. Якщо ти в чомусь вправний — обдурюй ворога, прикидайся невмілим. Коли щось використовуєш — заперечуй. Перебуваючи близько, заплутуй, вдавай, що ти далеко, а якщо далеко — вдавай, що близько. Жадібного противника примани тим, чого він прагне найбільше. Скориставшись посіяним безладом у стані ворога, захоплюй його. З цілковито підготовленим будь напоготові. Сильного ворога

уникай. Якщо противника легко розгніввити — провокуй, дратуй такого. Із самовпевненим поведься так, щоб роздмухати його пиху — нехай вважає себе непереможним. Виснажуй ворога, не давай йому перепочинку. Серед дружніх посій розбрат і чвари, атакуй зненацька, звідки тебе не чекають.

Якщо командувач матиме на оці всі ці способи, перемогу його війську гарантовано, проте не можна передбачити, з чого саме він муситиме скористатися.

4

Більші шанси на перемогу має той, хто ще до початку бойових дій ретель-

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

но обрахував свої переваги над противником. І навпаки, хто не спланував свої дії успішно, той програє. Нарухував багато переваг — переможеш, мало — зазнаєш поразки. Без планування про перемогу можеш забути. З огляду на самий лише процес планування майбутньої битви, для мене є очевидним, хто з неї вийде звияжцем, а хто — ганебно програє.

ПРОВАДЖЕННЯ ВІЙНИ

Сунь-дзи сказав:

1

Є правило провадження війни, згідно з яким потрібно мати: швидкісних чотирикінних бойових колісниць — тисячу, важких обозних возів — тисячу, обладунків — на сто тисяч люду, продовольство у військо треба доправляти за тисячу лі¹. Якщо додати ще й зовнішні

¹ Лі — китайська міра довжини, яка приблизно дорівнює 0,5 км (тут і далі прим. перекладача).

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

та внутрішні видатки, зокрема на прийняття послів, матеріали (фарби, клей), спорядження колісниць та озброєння, то все це обходиться в тисячу золотих на день. Тільки маючи такі кошти, можна мобілізувати стотисячне військо.

2

Вирушаючи у військовий похід, намагайся досягати перемоги швидко, щоб вояки не занепадали духом і не притуплювалася зброя. Не виснажуй сили тривалими облогами фортечних мурів, збирай усі сили для рішучого удару, інакше може забракнути людських резервів і сил та засобів держави. А знекровлене військо — легка

здобич для сусідніх правителів, які неодмінно скористаються твоїм слабким місцем, щоб завдати підступного удару. Тоді навіть найкращі радники не зможуть запобігти лихові.

3

Отож відомо про таких командирів, які, не буди майстерними в провадженні бою, все-таки досягали блискавичних перемог, проте історія не знає успішних полководців, які б перемогли, затягнувши війну та виснаживши вояків. Тривалі війни завжди шкодять країні. Тому той, хто не усвідомлює цілком усієї шкоди війни, не здатний до кінця зрозуміти її користі від воєнних дій.

Майстерний у провадженні війни не мобілізуватиме вояків удруте, не завозитиме продовольство по кілька разів. Зброю і військове спорядження він бере у своїй країні, а провіант відбирає у ворога, тож їжі для війська в нього завжди вдосталь.

Скарбниця держави спустошується постачанням війська для далекого походу, а якщо він ще й затягується, це призводить до зубожіння всього народу. Товари поблизу військових розташувань продаються задорого, а отже, кошти тануть, і доводиться

збільшувати податки й трудову повинність населення. Сили виснажуються, гроші закінчуються, у країні з десяти дворів дев'ять стають пустою. Простий люд бідніше на сім десятих своїх статків, а держава зазнає втрат від зламаних колісниць і возів, потрощених обладунків і шоломів, витрати стріл і луків, щитів з галябардами, списів, загибелі й виснаження коней та биків — усе це сягає шістдесяті відсотків державних коштів.

6

Тому мудрий командувач прагнучиме забезпечити своє військо

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>